Aspoň chvíľa so skutočným umením

Najnovší prírastok košického operného repertoáru je ťahom na publikum: Pucciniho *Tosca* v dramatickom hudobnom naštudovaní a výtvarne elegantnej, režijne nerušivej inscenácii má všetky predpoklady stať sa diváckym šlágrom.

Slávne dielo Giacoma Pucciniho, ktorého dej je zviazaný s konkrétnymi časopriestorovými reláciami, si neveľmi rozumie s princípmi „Regietheatru". Potvrdzuje to nielen interpretačná história *Tosky*, ale aj jej súčasnosť: včera i dnes prevládajú dekoratívno-iluzívne koncepcie koncentrované na hudobnú zložku nad ideovými (re)interpretáciami. Košickí tvorcovia sa pokúsili nájsť zlatú strednú cestu. Ich inscenácia je výtvarne štylizovaná, no v čítaní príbehu ostávajú verní skladateľovmu realistickému rukopisu. Ku cti im slúži, že sa tak snažia robiť bez staromilskej teatrálnosti a „operáckych" klišé.

M. Lukáč ako Scarpia a K. Babajanyan ako Floria Tosca (foto: J. Marčinský)

Tri dejstvá príbehu o revolučne zmýšľajúcom maliarovi Cavaradossim, jeho milenke, opernej speváčke Toske a despotickom policajnom šéfovi Scarpiovi vizuálne premosťuje maľba konceptuálnej výtvarníčky **Lucie Tallovej**. Monochromatická farebnosť obrazu rozbúrenej oblohy zo série *Clouds* udáva tón celému scénografickému riešeniu (spolupráca na scéne **Ondrej Zachar**). Je vzdušné, chvíľami až asketické, zbavené ilustratívnosti, v prvom dejstve dokonca aj bez sakrálnych predmetov. Základné ladenie evokujúce patinu čiernobielych filmov dynamizuje len striedmo používané farebné svietenie (napr. decentne tlmená purpurová v druhom dejstve). A najmä kostýmy titulnej hrdinky, koncipované od smaragdovozeleného mondénneho odevu v prvom dejstve cez dramatickú róbu divadelnej primadony s krídlovými bordovými rukávmi v dejstve druhom až po splývavé popolavosivé šaty s potlačou čiernych oblakov, ktoré v záverečnom dejstve spôsobia, že javisko Tosku pri samovražednom skoku doslova pohltí. **Boris Hanečka** sa vo svojej piatej opernej inscenácii prezentoval nielen ako skúsený módny návrhár so vzácnym citom pre proporcie ľudského tela (titulná predstaviteľka vyzerá v jeho šatách nádherne, dokonalosť detailov charakterizuje aj oblečenie ostatných postáv), ale tiež ako divadelník so zmyslom pre symboliku a výtvarné pointy.

Režisérovi **Antonovi Korenčimu** v tomto dômyselnom, na vysoko estetickej strune naladenom výtvarnom rámci mizanscény v podstate už stačilo len nič nepokaziť. Podarilo sa, a na dôvažok ponúkol (najmä v prípade herecky disponovaných interpretov) aj charakterovo čitateľné profily postáv a dramaticky vygradované vzťahy. Reinterpretácia príbehu nebola Korenčiho ambíciou, v bulletine avizoval vizuálne moderné poňatie, no v rámci režijno-dramaturgickej koncepcie a režijno-hereckej práce sa chcel držať tradícií – *„možno až na pár výnimiek, ktoré by som si však radšej nechal pre seba..."* Netajím, že som túto režisérovu poznámku zobrala ako výzvu k hľadaniu a interpretácii drobných antiiluzívnych detailov narúšajúcich realistickosť jeho koncepcie. A tak som to, že k divákom chrbtom otočený obraz Márie Magdalény bol v skutočnosti holým bielym plátnom (táto skutočnosť sa odhalila, keď ho Tosca v zlosti zhodila na zem), čítala ako veľké oči neodôvodnenej žiarlivosti, ktorá v tomto príbehu stojí na začiatku viacnásobnej tragédie. Zbierka vzácnych predmetov (sošky, svietniky, sakrálne predmety) bez ladu a skladu navŕšených pod veľkým krištáľovým lustrom na konci dlhého stola v Scarpiovej pracovni, ktorá vizuálne rozbíjala na centimeter vypočítaný aranžmán scény, zase evokovala obžalobu zlodejskej hrabivosti ich majiteľa.

No akokoľvek vkusné výtvarné riešenie i vyladená, ničím neiritujúca réžia by v prípade diela, akým je *Tosca*, ostali len prázdnym rámom, ak by ho nenaplnili kvalitné hudobné naštudovanie a cenné spevácke výkony. Na prvej premiére nebola o nič z toho núdza. Šéfdirigent **Peter Valentovič** rozkryl s košickým orchestrom plnokrvnú drámu, ktorú korenil originálnymi hudobnými pointami. Napríklad v prvom dejstve do Toskiných milostných vyznaní (*Lo dici male*), končiacich sa zvolaním *„Arde a Tosca nel sangue il folle amor!"*, vpadne nielen Cavaradossi so svojím extatickým výbuchom *„Ah! M'avvinci nei tuoi lacci, mia sirena..."*, ale aj náruživý orchester s neobvyklým fortissimom bicích – hotová apoteóza vášne.

Kvalitnému obsadeniu zostavenému z hosťujúcich i domácich umelcov dominovali dva speváčko-herecké výkony. Arménska sopranistka **Karine Babajanyan**, hostka renomovaných operných domov a festivalov, priniesla na košické javisko kreáciu európskych dimenzií. Jej Tosca je dievčensky koketná aj žensky vášnivá, odhodlaná aj zraniteľná – v každom vymenovanom výraze vkusná, neprehrávajúca. Babajanyanovej šťavnatý soprán je v každej polohe vyrovnaný a hladký, no najpríťažlivejšie znie v obsažných, žiarivých, voľne tvorených výškach.

Za prominentnou hostkou nijako nezaostal domáci barytonista **Marián Lukáč**. Hoci jeho materiál je o odtieň svetlejší a o zrnko lyrickejší než je pre part zlomocného šéfa polície Scarpiu ideálom, opätovne potvrdil svoju muzikalitu i profesionálnu poctivosť – je to výkon premyslený a vypracovaný do najmenších hudobných a výrazových nuáns (vláčne frázy verzus „zvrhlý" tón), a zároveň vnímaný v celostnom oblúku postavy. S výnimkou jednej-dvoch najexponovanejších výšok znel Lukáčov hlas po celý čas uvoľnene, farebne a dynamicky pestro.

Posledná zmienená kvalita trochu chýbala protagonistovi uzatvárajúcemu ústrednú trojicu – **Michalovi Lehotskému**. Ani on nezdevalvoval vysokú úroveň predstavenia, no v porovnaní s kolegami znel o čosi jednostrunnejšie a jeho Cavaradossiho jemne poznačila herecko-spevácka maniera. K výbornému dojmu z prvej premiéry prispeli aj interpreti v menších postavách – sonórny **Martin Gurbaľ** ako Kostolník, timbrovo mäkký **Michal Onufer** ako Cesare Angelotti, aj **Maksym Kutsenko** v herecky výraznej postavičke Scarpiovho špióna Spolettu – červíčka stravovaného živočíšnym strachom zo svojho zamestnávateľa.

Košickej opere sa darí. Nepokorila ju pandémia, vyhýbajú sa jej problémy sužujúce Operu SND, profituje z krásneho, akusticky vďačného divadelného priestoru. Prvá premiéra *Tosky* dala zabudnúť na bolesti a trápenia vonkajšieho sveta a divákov nechala – parafrázujúc slávnu áriu titulnej hrdinky – aspoň na okamih žiť umením.

Michaela MOJŽIŠOVÁ

Giacomo Puccini: *Tosca*
Dirigent: Peter Valentovič
Scénografia: Lucia Tallová
Spolupráca na scéne: Ondrej Zachar
Kostýmy: Boris Hanečka
Réžia Anton Korenči
Premiéra v Štátnom divadle Košice 10. 5.